

UPPSALA
UNIVERSITET

Omvärldsbevakning psykotraumatologi:
18 maj 2022 - 17 september 2022

Kunskapscentrum i psykotraumatologi

Sammanställt av Kunskapscentrum i psykotraumatologi vid
institutionen för medicinska vetenskaper, Uppsala universitet,
på uppdrag av Socialstyrelsen.

Författarna svarar för innehåll och slutsatser.

Uppsala, 30 september 2022

Om rapporten

Kunskapscentrum i psykotraumatologi ska regelbundet rapportera till Socialstyrelsen om aktualiteter inom kunskapsområdet. Rapporteringen sker bland annat i form av omvärldsbevakningar tre gånger per år.

Målgruppen för denna omvärldsbevakning är tjänstemän, verksamhetsansvariga, legitimerad vårdpersonal och beslutsfattare som arbetar med krisberedskap eller katastrofmedicinsk beredskap inom till exempel Socialstyrelsen, MSB, Försvarmakten, regionala och kommunala hälso- och sjukvården samt socialtjänsten.

Syftet med omvärldsbevakningen är att förse målgruppen med regelbunden uppdatering gällande aktualiteter som berör svensk katastrofmedicinsk beredskap inom kunskapsområdet. Baserat på bevakning av och deltagande i aktiviteter och informationskällor inom kunskapsområdet ska kunskapscentrumet i omvärldsbevakningen identifiera och i korthet beskriva aktuella frågeställningar, diskussioner, projektresultat, aktiviteter och liknande som berör den svenska hälso- och sjukvårdens katastrofmedicinska beredskap.

Med samma underlag ska kunskapscentrumet även identifiera och i korthet beskriva inträffade särskilda händelser inom och utanför Sverige, där kunskap om orsak, händelseförlopp, hantering eller erhållna erfarenheter bidrar till att utveckla och stärka den svenska hälso- och sjukvårdens katastrofmedicinska beredskap.

Innehåll

Inledning	5
Särskilda händelser	5
Ukraina	5
Coronapandemin	6
Brand på fartyget Stena Scandica.....	6
Våldsdåd och olyckor.....	6
Konferenser och möten	7
Rapporter.....	9
Tillsyn av regioners katastrofmedicinska beredskap	9
Natural Hazards & Disasters: An overview of the first half of 2022.....	9
Aktuellt i korthet	9
Referenser	11

Inledning

Detta är en omvärldsbevakning från Kunskapscentrum inom psykotraumatologi på uppdrag av Socialstyrelsen. Omvärldsbevakningen omfattar primärt perioden 18 maj 2022 - 17 september 2022, men kan vid behov beröra händelser kort före och efter denna period. Inom ramen för bevakningen, har denna rapport en ambition att övergripande sammanfatta relevanta händelser utifrån ett psykotraumatologiskt perspektiv, samt peka på publikationer av relevans för fältet som har publicerats i närtid. För att underlätta för läsaren anges hänvisningar i löpande text till publicerade verk med en siffra medan en referenslista i slutet av dokumentet innehåller fullständiga källhänvisningar.

Särskilda händelser

Under innevarande bevakningsperiod har kriget i Ukraina fortsatt varit dominerande medan Coronapandemin diskuteras allt mindre i allmänhet. Dock börjar den vetenskapliga granskningen av pandemin att ta fart.

Ukraina

Under sommaren har Ukraina fortsatt varit under angrepp. Cirka sju miljoner människor har flytt landet, 4 miljoner har tagit skydd i europeiska länder närmare 50 000 har sökt skydd i Sverige.¹ Polska psykologer som arbetar med krisstöd berättar om en omfattande rörlighet ut ur och in i Ukraina och ett ökande behov av stöd till personal som arbetar med personer som lämnat Ukraina. Det är förväntat att utsatta som stannar i konfliktområden en längre tid löper ökad risk för psykologisk belastning vilket bidrar till att grupper som lämnar ett krig i ett senare skede vanligtvis har en högre risk för traumarelaterad psykisk ohälsa jämfört med de som kan undkomma i ett tidigare skede.

Den avmattning av uppmärksamhet som vanligtvis kännetecknar långvariga kriser har ännu inte tydligt materialiserats i svensk rapportering av konflikten. Det är troligtvis relaterat till konfliktens närhet och ett resultat av att svensk allmänhet upplever konsekvenser se ser som resultat av konflikten.

Coronapandemin

Pandemin har ur ett psykologiskt perspektiv tydligt inlett ett annat skede i och med att restriktioner tagits bort och att sjukvårdsbelastningen är låg. Noterbart är att smittspridningen ser mycket olika ut inom olika europeiska länder och WHO bedömer fortsatt pandemin som en pågående kris i ett globalt perspektiv.

I Sverige har det under bevakningsperioden kommit ny information om ytterligare vaccindoser. Informationen har kritiserats för att vara bristfällig för vissa grupper i befolkningen, vilket understryker vikten av att fortsatt betrakta information relaterad till pandemin som kriskommunikation med dess särskilda krav på tydlighet och transparens.

Vi ser ett ökande antal vetenskapliga publikationer om psykosociala aspekter av pandemin. Mängden av enskilda studier, flera av bristande kvalitet på grund av omständigheterna, innebär att det framgent blir viktigt med väl genomförda sammanställningar och meta-analyser av den vetenskapliga litteraturen. Nyliga sammanställningar pekar på: att det var en viss ökning av psykisk ohälsa initialt men att effekterna i ett senare skede skiljer sig mellan länder;² trötthet och kognitiv påverkan samt åtföljande funktionsnedsättningar var vanligt hos personer som upplever kvardröjande effekter av COVID-19 infektion;³ flera sammanställningar pekar på en tydlig risk att effekterna av pandemin på hälso- och sjukvårdspersonals psykiska hälsa, liksom dess konsekvenser, kan vara underskattade.⁴

Brand på fartyget Stena Scandica

Sydväst om Gotska Sandön uppstod en brand på bildäck på fartyget Stena Scandica vid lunchtid den 29 augusti 2022. Branden orsakade strömavbrott och fartyget förlorade drivförmågan. Evakuering av de ca 300 personer ombord påbörjades men avbröts efter att 32 hade evakuerats när fartyget återfått drivförmågan och kunde gå för egen maskin till Nynäshamn, dit de evakuerade också fördes. Samtliga passagerare fördes till Häringe slott i Haninge där kommunens POSOM-grupp, Svenska kyrkan och Röda korset fanns.

Våldsdåd och olyckor

Under rubriken våldsdåd sammanfattas skottlossning, sprängattentat, knivattacker och andra liknande händelser. Under bevakningsperioden har det inträffat flera händelser som aktiverat kommunala POSOM-grupper. Vanligtvis har aktiveringen

föranletts av antalet vittnen eller berörda. Händelser under perioden som initierat en aktivering av kommunala krisstödsgrupper

Maj

- Mord, kvinna och son omkomna, Stockholm
- Skottlossning, en omkommen, Eskilstuna

Juni

- Misstänkt mord, Falköping
- Drunkningstillbud, pojke omkommen, Södertälje
- Anlagda bränder, Trollhättan

Juli

- Bilolycka, tre omkomna, Pajala
- Bilolycka, två omkomna, Hofors

Augusti

- Skottlossning på köpcentrum, augusti 2022, Malmö
- Brand i byggnad som innehöll öns enda mataffär, en restaurang och flera lägenheter, ingen omkommen, på Källö-Knippla, Öckerö kommun

September

- Skottlossning, ett barn och en kvinna skadades, Eskilstuna
- En omkommen i olycka i samband med sväartävling, Huddinge

Detta är inte en heltäckande beskrivning. Det finns skäl att överväga en mera heltäckande registrering av kommunal krisstödsaktivitet i Sveriges 290 kommuner, antingen periodvis eller kontinuerligt, för en mera sammanhållen bild av krisstödsaktiviteterna vilket skulle kunna bidra positivt.

Konferenser och möten

Nationell katastrofmedicinsk konferens 2022

Den 1-2 december 2022 anordnar Kunskapscentrum för global katastrofmedicin, tillsammans med Centrum för hälsokriser och Nationellt råd inom katastrofmedicin, en nationell

katastrofmedicinsk konferens i Stockholm. Inom programmet finns flera punkter om psykosociala aspekter av katastrofmedicin.

Webbadress: <https://ki.se/gph/program-for-nationell-katastrofmedicinsk-konferens-2022>

Nationellt behandlarnätverksmöte om traumarelaterad psykisk ohälsa

Den 10-11 oktober 2022 hålls ett nationellt nätverksmöte för personer som arbetar med behandling av traumarelaterad psykisk ohälsa. Programmet handlar om Komplex PTSD, evidensbaserad behandling av PTSD, sexuellt våld, traumarelaterad psykisk ohälsa hos migranter och behandling med tolk, samt aktuell svensk forskning och utveckling. Mötet äger rum på Södersjukhuset i Stockholm.

Webbadress: <https://link.webropolsurveys.com/EP/4C16984B46039812>

International Society for Traumatic Stress Studies

International Society for Traumatic Stress Studies, ISTSS, genomför 9-12 november 2022 en konferens i Atlanta, USA. Temat är "Trauma as a Transdiagnostic Risk Factor Across the Lifespan." Konferensen är en av de största inom fältet och samlar forskare och kliniker från hela världen.

Webbadress: <http://www.istss.org/>

European Society for Traumatic Stress Studies

Den 14-17 juni 2023 hålls en stor konferens i Belfast, Nordirland för verksamma inom psykotraumatologi. Årets tema är "Trauma and resilience through the ages: A life course perspective." Anmälan öppnar under hösten och konferensen emottar presentationsbidrag fram till 8 januari 2023.

Webbadress: <https://www.estss2023.com/>

Rapporter

Tillsyn av regioners katastrofmedicinska beredskap

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har genomfört tillsyn av den katastrofmedicinska beredskapen i regionerna.⁵ IVO ska i tillsynen identifiera och bedöma regionernas behov av förmågehöjande åtgärder för att stärka den katastrofmedicinska beredskapen inom hälso- och sjukvården. Ett problem som lyfts är den ansträngda bemanningssituationen i hälso- och sjukvården, och IVO föreslår att regionerna behöver vidta åtgärder för att minska bristen på vårdpersonal och vårdplatser och därmed stärka den katastrofmedicinska beredskapen. Rapporten saknar dock ett krisstödsperspektiv, exempelvis kopplat till åtgärder för att underlätta för vårdpersonal att stanna i yrket och öka den förmågan ur ett psykosocialt perspektiv att arbeta under svåra förhållanden.

Natural Hazards & Disasters: An overview of the first half of 2022

Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED) har publicerat sin halvårsrapport över registrerade katastrofer internationellt.⁶ Generellt var översvämningar de klart dominerande händelserna. Översvämningarna i Pakistan och Bangladesh med 33 miljoner respektive 7 miljoner drabbade står för 80 procent av det totala antalet uppskattat drabbade, medan antalet döda är relativt litet. Denna typ av händelser har stor påverkan på människors förmåga att efteråt återhämta sig på grund av de sekundära påfrestningarna på boende, arbete och ekonomi, samt att det primära stödnätverket i stor utsträckning också är drabbade.

Aktuellt i korthet

PTSD i patientregistret i Uppsala

En studie från Karolinska institutet har undersökt förekomsten av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) i svensk hälso- och sjukvård.⁷ Studien redovisar hur många av 4,7 miljoner människor födda mellan 1960 och 1995 som under åren 2006–2016 fick en PTSD-diagnos inom specialistvården. Under den perioden fick 0,7

procent en diagnos. Forskarna noterar flera faktorer som var överrepresenterade bland de som fått en PTSD-diagnos inom vården: kvinnligt kön, ensamstående föräldraskap, andra psykiatriska diagnoser, flyktingstatus, att vara barn till utlandsfödda föräldrar, och låg socioekonomisk status. Ett intressant fynd är att antalet personer som får en PTSD-diagnos inom specialistvården tydligt ökade över bevakningsperioden; det var dubbelt så många som fick en diagnos 2016 jämfört med 2006. Det är viktigt att notera att studien inte handlar om hur många i den generella befolkningen som har PTSD. Inte heller kan den utgöra underlag för en bedömning av totalt antal personer i vården som får en PTSD-diagnos eftersom diagnoser som ställts inom primärvården ingår i studien.

Ny kollega vid Kunskapscentrum i psykotraumatologi

Centret välkomnar Johan Dyster-Aas som ny kollega. Johan Dyster-Aas är psykiater och disputerade 2006 med *avhandlingen Psychiatric History and Adaptation in Burn-Injured Patients* vid medicinska fakulteten, Uppsala universitet. Han har bred erfarenhet av psykiatrisk verksamhet och var efter disputationen verksam vid centret där han undersökte sambandet mellan fysisk skada och psykisk ohälsa hos svenska drabbade efter tsunamikatastrofen 2004.

Referenser

- ¹ Migrationsverket (2022) Uppdaterat huvudscenario: 80 000 skyddssökande från Ukraina till Sverige i år. 2022-04-27. <https://www.migrationsverket.se/>
- ² Salanti G et al. (2022) The Impact of the COVID-19 Pandemic and Associated Control Measures on the Mental Health of the General Population: A Systematic Review and Dose-Response Meta-analysis. *Ann Intern Med.* 2022 Oct 18:M22-1507. doi: 10.7326/M22-1507
- ³ Ceban F et al. (2022) Fatigue and cognitive impairment in Post-COVID-19 Syndrome: A systematic review and meta-analysis. *Brain Behav Immun.* 101:93-135. doi: 10.1016/j.bbi.2021.12.020
- ⁴ Aymerich C et al. (2022) COVID-19 pandemic effects on health worker's mental health: Systematic review and meta-analysis. *Eur Psychiatry.* 21;65(1):e10. doi: 10.1192/j.eurpsy.2022.1
- ⁵ Inspektionen för vård och omsorg (2022). Uppdrag att genomföra tillsyn av den katastrofmedicinska beredskapen i regionerna: Redovisning av S2022/02315. Rapport nr 2022-08. www.ivo.se
- ⁶ Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (2022) Natural Hazards & Disasters An overview of the first half of 2022. CRED Crunch No. 68, September 2022. Institute of Health & Society (IRSS), UCLouvain.
- ⁷ Rahman S, Zammit S, Dalman C, Hollander A-C (2022). Epidemiology of posttraumatic stress disorder: A prospective cohort study based on multiple nationwide Swedish registers of 4.6 million people. *Eur Psychiatry.* <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2022.2311>

